

Dvacet let hnízdění zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) na Pardubicku

Twenty years of Red-Crested Pochard (Netta rufina) breeding occurrence in district of Pardubice

Libor PRAUS

Regionální muzeum Mělník, náměstí Míru 54, 276 01 Mělník; e-mail: praus@muzeum-melnik.cz

ÚVOD

Hnízdním prostředím zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) jsou oblasti mělkých vod s bohatou litorální vegetací. Na našem území se jedná především o rybníky a mělké nádrže v nížinách s dostatečnými porosty rákosin a s ostrůvky (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Zrzohlávka patří mezi druhy ptáků, jejichž početnost a hnízdní areál v západní a střední Evropě výrazně fluktuuje (ŠŤASTNÝ & HUDEC 2016), centrum rozšíření druhu leží v kaspické oblasti a dále ve střední Asii (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2018).

V Čechách bylo doloženo hnízdění zrzohlávky v první polovině 19. století, pak téměř na 100 let z regionu vymizela (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Historicky hnízdila zrzohlávka přibližně do poloviny 19. století v jižních Čechách, na rybnících na Českolipsku a na Pardubicku (MUSÍLEK 1946). Opětovný návrat zrzohlávky do Čech započal v 50. letech 20. století, kdy začala hnízdit na Českobudějovicku, v 70. letech 20. stol. se rozšířila i na severní Třeboňsko (KLOUBEC *et al.* 2015, ŠŤASTNÝ & HUDEC 2016). V roce 1978 bylo doloženo jednorázové hnízdění u Slatiňan na Chrudimsku (Nevečeřal *in* HUDEC 1994). Na jihomoravských rybnících je hnízdění zrzohlávky pravidelně zaznamenáváno již od počátku 20. století, ale na střední Moravu a do Poodří se zrzohlávky rozšířily až na přelomu 80. a 90. let 20. stol. (ŠŤASTNÝ & HUDEC 2016).

Na přelomu 20. a 21. století zrzohlávka obsadila většinu našich nížinných rybníčních oblastí a počty hnízdicích zrzohlávek u nás povolna stále narůstají (JPSP 2018, ATLAS 2014–2017). Přesto se doposud jedná o nehojně hnízdicí kachnu, jejíž hnízdní výskyt zasluhuje zvýšenou pozornost. V Červeném seznamu ČR (CHOBOT & NĚMEC 2017) je zrzohlávka řazena do kategorie ohrožený druh (EN).

Na Pardubicku byla zrzohlávka rudozobá více než sto let druhem, který zde nehnízdil. Josef Musílek (1946) zmiňuje, že podle FRIČE (1873) tu prý před lety hnízdila a odtud se exempláře dostaly do více sbírek. Ve 20. století byla zrzohlávka na Pardubicku pozorována v roce 1968, v 70. a 80. letech 20. stol. byla v regionu stále registrována pouze výjimečně v období jarního (6× od 18. 3. do 19. 4.) a podzimního (5× od 1. 9. do 21. 11.) tahu (ŠTANCL & ŠTANCOVÁ 1987). Až do závěru 90. let 20. stol. zrzohlávka na Pardubicku pravděpodobně nehnízdila. Její výskyt v hnízdním období nebyl zaznamenán v žádné faunistické práci zabývající se avifaunou rybníků z tohoto období (např. ČESÁK 1995, ČESÁK 1998, ČESÁK 2001).

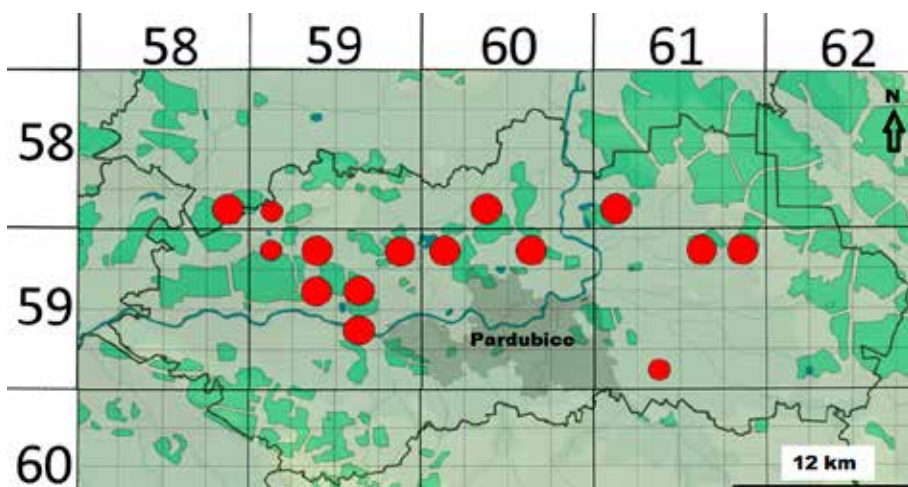
Tento příspěvek shrnuje dostupné informace o novodobém šíření zrzohlávky rudozobé na rybnících v okrese Pardubice do roku 2018.

METODY

Informace o hnízdním výskytu rzohlávek v hranicích bývalého okresu Pardubice (rozloha 880 km², nadmořská výška rybníčních soustav a pískoven 210–250 m n. m.) byly získány rešerší internetových faunistických databází (www.birds.cz, www.cso.cz, www.vcpso.cz, www.ndop.nature.cz) a rubriky Ornitologická pozorování v časopise Panurus. Dále byla mezi vybrané ornitology rozeslána prosba o poskytnutí dosud nepublikovaných dat o hnízdním výskytu rzohlávek na Pardubicku. Svě údaje o výskytu rzohlávek ochotně poskytli: Pavel Bergmann, Lukáš Kadava, Jan Krejčík, Martin Paclík, Milan Růžička a Světlana Vránová. Svými dokladovými fotografiemi článek obohatili Jan Holkup a Štěpán Vidner. Z důvodu nevyrovnané návštěvnosti různých vodních ploch jsou v příspěvku prezentovány zobecněné informace o hnízdním výskytu z jednotlivých obsazených lokalit. Hnízdění našich rzohlávek začíná obvykle v průběhu dubna, ale v tuto dobu se na rybnících běžně vyskytují i migrující rzohlávky bez vazby na lokalitu (CEPÁK *et al.* 2008). Tabulka č. 1 proto shrnuje maximální počty samců, samic a mláďat zastížených v jednotlivých letech na obsazených vodních plochách při kontrolách v průběhu vrcholu hnízdní sezóny (15. 4. – 31. 7.).

VÝSLEDKY

Hnízdění rzohlávky rudozobé v okrese Pardubice bylo v období 1999–2018 prokázáno minimálně v 6 mapovacích čtvercích (5858, 5860, 5861, 5959, 5960, 5961) z 15 čtverců, které na Pardubicko zasahují a v dalším 1 kvadrátu bylo hnízdění pravděpodobné (obr. 1). Níže následuje přehled veřejně známých hnízdních lokalit.

Obr. 1: Kvadrátová mapa hnízdního rozšíření rzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) v okrese Pardubice 1999–2018. Velké červené puntíky: prokázané hnízdění, menší červené puntíky: pravděpodobné hnízdění.
Fig. 1: Quadrants map of breeding distribution of Red-crested Pochard (*Netta rufina*) in district of Pardubice 1999–2018. Big red dots: confirmed breeding, smaller red dots: probable breeding.

Rybníky v přírodní rezervaci Žernov (Mordýř, Šmatlán, Smilek) a Ředický rybník
Prvním místem na Pardubicku, kde se podařilo prokázat hnízdění zrzohlávek, byla soustava rybníků v přírodní rezervaci (PR) Žernov a okolí (mapovací kvadrát 5961, koordináty 50°5'27" S, 15°57'6.0" V). Poprvé zde zrzohlávky vyhnízdlily v roce 1999. Dne 25. 6. byla na Ředickém rybníku pozorována samice s 1 mládětem a zároveň 3 samci a 1 samice na rybníku Šmatlán (S. Vránová *in litt.*). Od tohoto roku hnízdí zrzohlávky na rybnících v PR Žernov pravidelně v počtu do 5 párů. Nejčastěji je hnízdění prokazováno na rybnících Šmatlán, Mordýř a Ředický, občas zrzohlávky hnízdí i na rybníku Smilek. V PR Žernov bylo opakovaně zaznamenáno vodění mláďat zrzohlávek samicemi poláka velkého (*Aythya ferina*) a poláka chocholačky (*Aythya fuligula*). Konkrétně dne 28. 6. 2004 vodila na rybníku Mordýř samice poláka velkého 5 mláďat zrzohlávky (HOLUB 2004a) a dne 29. 7. 2004 byly na rybníku Smilek zjištěny 2 pěstounské samice chocholaček, jedna vodila 6 cca týdenních mláďat zrzohlávek a druhá 1 cca 14denní mládě zrzohlávky společně s 5 mláďaty chocholaček (HOLUB 2004b).

Rybníky v okolí Lázní Bohdaneč

V roce 2003 bylo zdokumentováno pravděpodobně první rozmnožování zrzohlávek na Bohdanečsku na jednom z rybníků Nadýmačů (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°5'1.8" S, 15°39'39" V). Dne 7. 7. 2003 zde byla pozorována samice poláka chocholačky vodící 3 vlastní mláďata a 1 mládě zrzohlávky, které bylo na první pohled o něco větší než mláďata chocholačky. Pravděpodobně stejná juvenilní zrzohlávka byla na rybníce zastížena i 9. 8. a 27. 8. 2003. Na jiných rybnících Bohdanečska v roce 2003 mláďata zrzohlávek zastížena nebyla (M. Paclík *in litt.*). K dalšímu prokázanému hnízdění zrzohlávek na rybníce Nadýmač a přilehlých rybníčcích došlo v roce 2014, kdy zde byly ve dnech 8. a 14. 8. pozorovány 2 samice zrzohlávek vodící 1 a 7 nezletlých mláďat (HOLUB 2014, KREJČÍK 2014a). V roce 2015 byly na Nadýmačích zastíženy 2 páry 30. 4. 2015 (POMYKAL 2015). Úspěšné hnízdění zde bylo prokázáno i v roce 2018, dne 1. 7. 2018 zde byla pozorována samice vodící 2 přibližně čtyřtýdenní mláďata a dalších 5 samců a 5 samic (KREJČÍK 2018a).

Přímo v národní přírodní rezervaci (NPR) Bohdanečský rybník (mapovací kvadráty 5959 a 5960, koordináty 50°5'36" S, 15°40'23" V) zahnízdlily zrzohlávky poprvé pravděpodobně v roce 2004 na rybníce Matka. Ve dnech 17. 5., 30. 5. a 3. 6. zde byl zastížen 1 pár zrzohlávek a dne 28. 7. byla tamtéž pozorována 1 samice vodící 2 větší mláďata (M. Paclík *in litt.*). Od tohoto roku hnízdí zrzohlávky v NPR Bohdanečský rybník každoročně. V letech 2005–2013 v počtu 1–3 páry, později došlo z důvodu úspěšné revitalizace NPR k výraznému nárůstu počtu hnízdících zrzohlávek. V roce 2014 byl odhad hnízdní populace stanoven na 4–6 párů, v roce 2015 hnízdilo 6 párů zrzohlávek na Bohdanečském rybníce a 1 na Matce, v roce 2016 také 6 párů na Bohdanečském rybníce a 2–3 na Matce, v roce 2017 i 2018 byl stav hnízdní populace odhadnut na 10–15 párů, z toho 3–8 párů na Matce (M. Růžička *in litt.*). Každým rokem vzrůstají i maximální počty pozorovaných dospělých zrzohlávek bez hnízdních projevů. Například dne 3. 6. 2018 bylo v NPR sečteno 36 adultních zrzohlávek (KAŠPAR 2018).

Obr. 2: Samec rzohlávky rudozobé na hnízdišti v národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník, 10. 4. 2016. Foto: Š. Vidner.

Fig. 2: Adult male of Red-crested Pochard in breeding site in National nature reserve Bohdanečský pond, 10th April 2016. Photo by Š. Vidner.

V roce 2016 se v hnízdní době opakovaně zdržoval 1 pár na rybnících u Bukovky (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°5'17" S, 15°38'23" V), například 30. 4. 2016 byl pozorován na Rozhrně a po 12. 5. minimálně 10 dní na rybníku Dolní Jílovka (J. Krejčík *in litt.*, POMYKAL 2016). V roce 2017 byl u Bukovky pár pozorován 15. 5. na rybníku Tichý (HOLKUP 2017) a na stejném rybníku byl zjištěn 1 pár i 13. 5. 2018 (KREJČÍK 2018b).

Bohumilečský a Újezdský rybník

Rzohlávky se zde v hnízdní době vyskytují nejpozději od roku 2007. Na Bohumilečském rybníku (mapovací čtverec 5861, koordináty 50°6'30" S, 15°51'39" V) bylo prokázáno hnízdění v roce 2013, kdy zde byla 5. 6. na ostrově nalezena 4 hnízda s vejci a na rybníku pozorováno 6 samců se 4 samicemi (J. ČESÁK *in* KADAVA & VRÁNA 2014) a v roce 2015, kdy zde byl 29. 6. 2015 zaznamenán výskyt 1 vyvedeného mláděte ve společnosti 2 samic a 1 samce (KOZA 2015). Na Újezdském rybníku (mapovací kvadrát 5861, koordináty 50°7'0.10" S, 15°51'11" V) hnízdění doposud prokázáno nebylo, ale od roku 2007 se zde v hnízdní době každoročně vyskytují 1–2 samice a až 4 samci (ČSO 2018).

Písničky Oplatil a Malá Čeperka

Od roku 2007 začalo pravidelně zimovat několik rzohlávek na písnicích Oplatilech a Malé Čeperce u Starých Ždánic (mapovací kvadrát 5860, koordináty 50°6'36" S, 15°43'36" V). Po roce 2009 se zde vyskytují rzohlávky celoročně (ČSO 2018). Maximálně zde bylo v hnízdní době pozorováno 16 samců a 8 samic dne 5. 4. 2015 (BERG-

MANN 2015). Hnízdění bylo prokázáno poprvé 15. 6. 2017, kdy zde byla zjištěna samice vodící 2 přibližně třítydenní mláďata (BERGMANN 2017).

Rybníky na Přeloučsku

Od roku 2013 je hlášen pravidelný výskyt na rybníku Černý Nadýmač (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°4'26" S, 15°34'57" V). Ve dnech 7. 7. a 13. 7. 2013 se zde vyskytovala skupina 25 zrzožlávek (KREJČÍK 2013). Hnízdění bylo prokázáno až v roce 2017, kdy zde dne 7. 7. byla pozorována samice vodící 2 mláďata (KREJČÍK 2017).

V roce 2014 vyhnízdily zrzožlávky na blízkém Sopřečském rybníku (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°4'56" S, 15°33'54" V), 13. 7. byla zjištěna samice vodící 1 mládě (KREJČÍK 2014b). V následujícím roce se zde zdržovaly 1–2 páry, 11. 5. 2015 bylo pozorováno páření 1 páru a 13. 5. 2015 stavba hnízda (J. Krejčík *in litt.*).

Nepřavidelné hnízdění zrzožlávek nelze vyloučit ani na Strašovském rybníku (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°5'44" S, 15°31'2.0" V), kde bylo 6 samic/juvenilních zrzožlávek pozorováno již 25. 7. 2004 (HOLUB 2004c). Jeden pár později zjištěn 13. 5. 2011 (PALČEJ 2011) a 2. 5. 2015 (KADAVA 2015). Dva páry zde byly registrovány i 21. 6. 2018 (STANĚK 2018).

V roce 2015 bylo prokázáno hnízdění i na rybníku Buňkov (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°3'12" S, 15°35'29" V), kde dne 5. 7. samice vodila 9 mláďat (KREJČÍK 2015).

V roce 2016 vyhnízdily zrzožlávky úspěšně i na rybníku Davídek u Újezdu u Přelouče (mapovací kvadrát 5858, koordináty 50°6'19" S, 15°29'20" V), L. Kadava (*in litt.*) zde pozoroval 6. 6. pár a 16. 7. samici vodící 2 odrostlá mláďata (KADAVA 2016).

Obr. 3: Samice zrzožlávky rudozobé vodící 3 mláďata na velkém písňíku u Mělic, 20. 6. 2018. Foto: J. Holkup.
Fig. 3: Female of Red-crested Pochard guarding 3 ducklings. Mělice sandpít, 20th June 2018. Photo by J. Holkup.

Mělické písňky

Nejpozději od roku 2016 (HOLKUP 2016) se 1–2 páry rzrohálvek v hnízdní době pravidelně vyskytují i na písňkách v okolí Mělic a Lohenic (mapovací kvadrát 5959, koordináty 50°2'46" S, 15°36'54" V). Dne 20. 6. 2018 zde byla pozorována samice vodící 3 mláďata v blízkosti koupajících se lidí (obr. 3, HOLKUP 2018).

Rybník Baroch

V roce 2013 vyhnízdyly rzrohálvky na rybníku Baroch (mapovací kvadrát 5960, koordináty 50°5'44" S, 15°47'00" V), kde byla 4. 6. pozorována samice vodící 1 mláďe (J. Česák *in* KADAVA & VRÁNA 2014). V posledních letech rybník v hnízdní době vysychá a je proto pro hnízdění rzrohálvek nevhodný (J. Česák *in litt.*).

Rybník Ohrádka u Hostovic

Na tomto rybníce (mapovací kvadrát 5961, koordináty 50°0'31" S, 15°52'52" V) byl 1 pár pozorován na konci dubna 2015, lokalita vhodná ke hnízdění (M. Růžička *in litt.*).

Babidolský rybník u Přepych

Na lokalitě (mapovací kvadrát 5859, koordináty 50°6'37" S, 15°30'31" V) 1 pár zastížen 14. 5. 2004 (HOLUB 2004d) a 20. 5. 2014 (TYLLER 2014).

DISKUSE

Z přehledu je patrné, že rzrohálvky v průběhu posledních 20 let úspěšně kolonizovaly prakticky všechny vhodné vodní plochy na Pardubicku a jejich početnost stále mírně narůstá, podobně, jako tomu je i v dalších regionech České republiky (ŠTASTNÝ *et al.* 2006, ATLAS 2014–2017). K nárůstu jistě přispělo i to, že řada hnízdních lokalit leží ve zvláště chráněných územích (přírodní rezervace Žernov, národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník, přírodní památka Černý Nadýmač, přírodní rezervace Baroch), jejichž obhospodařování je řízeno plány péče šetrnými k místní biodiverzitě. Pro rzrohálvky jsou nejvhodnější vodních plochy s otevřenou hladinou a s bohatou submerzní vegetací a přítomností pobřežních (ostrovních) rákosin či jiné vyšší bylinné vegetace, kde hnízdí (ŠTASTNÝ & HUDEC 2016). V tomto ohledu byla velmi úspěšná revitalizace národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník v letech 2013–2016 (FRANKOVÁ & PEŘINA 2014), pozitivní je i pravidelné letnění přírodní památky Černý Nadýmač (REŠLOVÁ 2012).

Nepravidelnost hnízdního výskytu na některých lokalitách bude závislá na vodním režimu a výšce hladiny na jednotlivých rybnících, což ovlivňují rybáři a množství srážek v daném roce.

Celkový odhad počtu hnízdních rzrohálvek v okrese Pardubice (880 km²) se pohybuje mezi 25–40 páry. Nicméně jde o nejistá čísla, na jaře bývají samci často v několika-násobné převaze vůči samicím, a i hnízdící rzrohálvky mohou běžně přeletovat mezi sousedními rybníky. Odhad může být i podhodnocený z důvodu možného nedostatečného terénního úsilí v pokročilé hnízdní době na lokalitách, kde byly rzrohálvky zjištěny v průběhu dubna či května a odkud později v sezóně neexistuje žádný záznam.

Nejvýznamnější hnízdní lokalitou zrzohlávek je revitalizovaný Bohdanečský rybník a rybník Matka s 10–15 hnízdicími páry, další jednotlivé páry hnízdí i na blízkých rybnících u Bukovky a na nedalekých písnicích Oplatil a malá Čeperka (celkem do 5 párů).

Okolo 5 párů zrzohlávek hnízdí roztroušeně, ale celkem pravidelně i na rybnících a písnicích na Přeloučsku (Černý Nadýmač, Sopřeč, Buňkov, Mělické písničky). Severní Přeloučsko (rybník Davídek, potenciální hnízdiště na rybnících Babidolský a Strašovský) mohlo být kolonizováno zrzohlávkami z tradiční hnízdní lokality na písčově Štít a v přírodní památce Pamětník v okrese Hradec Králové. Tomu by napovídalo pozorování 11 samců na rybníku Davídek dne 6. 6. 2016, kteří poté odlétli z lokality směrem k písčově Štít. V současnosti v okolí Pamětníku hnízdí 1–4 páry zrzohlávek, první hnízdění bylo zjištěno v roce 2008 a doposud se jedná o jedinou hnízdní lokalitu na Královéhradecku. Zrzohlávky zde hnízdí i na maloplošných lesních rybnících (Flajšary, rozloha cca 1,5 ha) a na takových místech může hnízdění zrzohlávek snadno uniknout pozornosti (L. Kadava *in litt.*).

Ve východní polovině Pardubického okresu hnízdí do 8 párů zrzohlávek na rybnících v přírodní rezervaci Žernov a na Ředickém, Újezdském a Bohumilečském rybníku.

Zajímavé jsou záznamy pozorování mlád'ata zrzohlávek, která byla voděna poláky chocholačkami a poláky velkými (rybníky Mordýř, Smílek, Nadýmač). V těchto případech nelze hovořit o hnízdění zrzohlávky v pravém smyslu slova, jedná se pravděpodobněji o fakultativní mezidruhový hnízdní parazitismus, případně o semi-parazitismus. Fakultativní ptačí parazité si téměř vždy staví vlastní hnízda a sedí na vlastních vejcích. Svá parazitická vejce snáší jen občas, například z důvodu predace vlastního hnízda. Semi-parazité se vyznačují tím, že snáší parazitická vejce ještě před započítím inkubace vlastní snůšky. Snaží se tak zvýšit svojí reprodukční úspěšnost (ÅHLUND & ANDERSSON 2001, DAVIES 2000). Zcela ale nelze vyloučit ani osvojení mlád'at zrzohlávek samicemi poláků až po jejich vylíhnutí. U poláků chocholaček a poláků velkých je mezidruhový hnízdní parazitismus i semi-parazitismus poměrně běžný, cizí vejce se objevují přibližně v 5,5 % snůšek a cizí mlád'ata v 3,5 % vyvedených rodníků (NEUŽILOVÁ 2007).

Kolonizace Pardubicka zrzohlávkami započala v roce 1999, k výraznějšímu šíření došlo po roce 2003. Přestože populace zrzohlávky v regionu Pardubicka není bezprostředně ohrožena, je z důvodu zabezpečení dlouhodobé ochrany jejich hnízdišť žádoucí věnovat tomuto atraktivnímu druhu kachny i nadále zvýšenou pozornost. Publikovaná data mohou napomoci k zajištění ochrany významných hnízdních lokalit.

SOUHRN

Příspěvek shrnuje dostupné údaje o novodobém šíření zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) v okrese Pardubice. Kolonizace Pardubicka zrzohlávkami započala v roce 1999, k výraznějšímu šíření došlo po roce 2003. Hnízdění zrzohlávky bylo poprvé prokázáno na skupině rybníků v přírodní rezervaci Žernov a okolí (rybníky Mordýř, Šmatlán, Smílek a Ředický) v roce 1999, v současnosti hnízdí na lokalitě pravidelně 2–5 párů. Od roku 2003 hnízdí zrzohlávka i na Bohdanečsku, nejvýznamnějším hnízdištěm je národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník, kde je předpokládáno hnízdění 10–15 párů. Pravidelný hnízdní výskyt zrzohlávek je v posledních letech dokumentován i na

Bohumilečském rybníku (1–4 páry), na písnicích Oplatlech a u Mělic (celkem do 5 párů) i na rybnících na Přeloučsku (Černý Nadýmač, Buňkov, Sopřečský rybník; celkem do 5 párů). Celkový odhad počtu hnízdních zrzohlávek v okrese Pardubice (880 km²) se v roce 2018 pohybuje mezi 25–40 páry.

SUMMARY

This article summarizes data on breeding expansion of Red-crested Pochard (Netta rufina) in district of Pardubice (880 km², altitude 210–305 m a.s.l., lowland area containing several pond systems). First documented breeding of pair of Red-crested Pochard was recorded in system of ponds in Nature reserve Žernov (Mordýř, Smilek, Šmatlán and Ředický ponds; grid no. 5961, coordinates 50°5'27" N, 15°57'6.0" E) in 1999. About 2–5 pairs of Red-crested Pochard breed there until present. First nesting of Red-crested Pochard in Lázně Bohdaneč region was documented in 2003. The most important breeding site is National nature reserve Bohdanečský pond (5959, 5960, 50°5'36" N, 15°40'23" E) holding a total of 10–15 breeding pairs. Regular breeding occurrence of Red-crested Pochard is too recorded on Bohumilečský pond (1–4 pairs, 5860, 50°6'36" N, 15°43'36" E), Oplatil and Mělice sandpits (2–5 pairs; 5860, 5959, 50°6'36" N, 15°43'36" E, 50°2'46" N, 15°36'54" E) and on ponds near Přelouč town, especially on Černý Nadýmač, Buňkov and Sopřečský ponds (overall 3–5 pairs; 5959, 50°4'26" N, 15°34'57" E). Overall, in 2018 there were 25–40 breeding pairs of Red-crested Pochard in district of Pardubice.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Pavlu Bergmannovi, Lukáši Kadavovi, Janu Krejčíkovi, Martinu Paclíkovi, Milanu Růžičkovi a Světlaně Vránové, kteří mi ochotně poskytli svá data o hnízdním výskytu zrzohlávky na Pardubicku. Janu Holkupovi děkuji za poskytnutí fotodokumentace úspěšného hnízdění zrzohlávky na Mělickém písniku a Štěpánu Vidnerovi za snímek samce zrzohlávky z NPR Bohdanečský rybník. Poděkování si zaslouží i všichni ti, kteří svá pozorování ptáků nezištně vkládají do internetové Faunistické databáze České společnosti ornitologické na stránce www.birds.cz/avifa/ nebo svá data pravidelně publikují.

LITERATURA

- ÅHLUND M. & ANDERSSON M. 2001: Female ducks can double their reproduction. *Nature* 141: 600–601.
- ATLAS 2014–2017: *Výsledky Atlasu hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017: Zrzohlávka rudozobá (Netta rufina)*. Dostupné na http://birds.cz/avif/atlas_nest_map.php?rok=all&druh=Netta_rufina. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- BERGMANN P. 2015: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=762391. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- BERGMANN P. 2017: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=5587495. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2018: *Species factsheet: Netta rufina*. Dostupné na <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/red-crested-pochard-netta-rufina>. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.

- CEPÁK J., KLVAŇA P., FORMÁNEK J., HOŘÁK D., JELÍNEK M., SCHRÖPFER L., ŠKOPEK J. & ZÁRYBNICKÝ J. 2008: *Atlas migrace ptáků České a Slovenské republiky*. Aventinum, Praha.
- ČESÁK J. 1995: Ptactvo Újezdského rybníka a jeho blízkého okolí. *Panurus* 6: 1–46.
- ČESÁK J. 1998: Ptactvo Bohumilečského rybníka a jeho okolí. *Panurus* 9: 3–27.
- ČESÁK J. 2001: Ptactvo přírodní rezervace Baroch a jejího okolí. *Panurus* 11: 31–67.
- ČSO 2018: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na birds.cz/avif. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- DAVIES N. B. 2000: *Cuckoo, Cowbirds and other cheats*. London, Poyser.
- FRANKOVÁ L. & PEŘINA V. 2014: Revitalizace Bohdanečského rybníka. *Ochrana přírody* 2: 11–13.
- FRIČ A. 1873: *Naturgeschichte der Vögel Europas*. Prag.
- HOLKUP J. 2016: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1331138. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLKUP J. 2017: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=5506289. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLKUP J. 2018: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=6398729. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLUB A. 2004a: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=553963. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLUB A. 2004b: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=566946. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLUB A. 2004c: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=566620. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLUB A. 2004d: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=552565. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HOLUB A. 2014: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=602905. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- HUDEC K. 1994 (ed.): *Fauna ČR a SR: Ptáci 1*. Academia, Praha.
- CHOBOT K. & NĚMEC M. 2017 (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky: Obratlovci. AOPK, Praha.
- JPSP 2018: *Výsledky Jednotného programu sčítání ptáků v České republice: zrzohlávka rudozobá (Netta rufina)*. Dostupné na <http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=355>. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KADAVA L. & VRÁNA J. 2012: Ornitologická pozorování. *Panurus* 21: 125–152.
- KADAVA L. & VRÁNA J. 2014: Ornitologická pozorování. *Panurus* 23: 115–151.

- KADAVA L. 2015: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=829702. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KADAVA L. 2016: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1412510. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KAŠPAR G. 2018: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=6369504. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KLOUBEC B., HORA J. & ŠŤASTNÝ K. 2015 (eds): *Ptáci jižních Čech*. Jihočeský kraj, České Budějovice.
- KOZA V. 2015: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1151622. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2013: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=316692. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2014a: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=605603. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2014b: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=592859. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2015: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=969594. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2017: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=5632753. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2018a: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=6414037. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- KREJČÍK J. 2018b: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=6326440. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- LEMBERK V. & BĚLKA T. 2001: Ornitologická pozorování. *Panurus* 11: 149–155.
- MUSÍLEK J. 1946: *Ptactvo Pardubicka*. Krajem Pernštýnův, Pardubice.
- NEUŽILOVÁ Š. 2007: *Mezidruhový hnízdní parazitismus u potápivých kachen – poláka velkého (Aythya ferina) a poláka chocholačky (Aythya fuligula)*. Diplomová práce, Katedra zoologie, Univerzita Karlova v Praze.
- PALČEJ P. 2011: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=43386. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.

- POMYKAL J. 2015: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=853875. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- POMYKAL J. 2016: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=1282175. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- REŠLOVÁ A. 2012: *Plán péče o přírodní památku Černý Nadýmač na období 2014–2021*. Depon in KÚ Pardubického kraje.
- STANĚK M. 2018: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=6405956. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- ŠTANCL L. & ŠTANCOVÁ H. 1987: *Ptactvo Pardubicka II. Bohdanečsko*. Krajské muzeum východních Čech, Pardubice.
- ŠŤASTNÝ K. & HUDEC K. 2016 (eds): *Fauna ČR: Ptáci 1*. Academia, Praha.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: *Atlas hnízdního rozšíření ptáků 2001–2003*. Aventinum, Praha.
- TYLLER Z. 2014: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). In: ČSO: *Birds.cz – pozorování ptáků*. Dostupné na http://birds.cz/avif/obsdetail.php?obs_id=643188. Naposledy navštíveno 29. 9. 2018.
- VČP ČSO 2013: *Faunistické záznamy 2008–2013*. Historická databáze ornitologických pozorování z internetové stránky Východočeské pobočky České společnosti. Dostupné na vyžádání na e-mailu vcpcso@centrum.cz.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. 2003: Ornitologická pozorování. *Panurus* 13: 211–222.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. 2006: Ornitologická pozorování. *Panurus* 15: 125–140.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. 2007: Ornitologická pozorování. *Panurus* 16: 133–160.
- VRÁNA J. & KADAVA L. 2013: Ornitologická pozorování. *Panurus* 22: 71–105.
- VRÁNA J. & MACH J. 2011: Ornitologická pozorování. *Panurus* 20: 193–219.
- VRÁNA J. & ŽDÁREK P. 2008: Ornitologická pozorování. *Panurus* 17: 119–143.
- VRÁNA J. & ŽDÁREK P. 2009: Ornitologická pozorování. *Panurus* 18: 95–119.

Tab. 1: Souhrn novodobého hnízdního výskytu rzohlávký rudozobé (*Netta rufina*) na vodních plochách v okrese Pardubice.

Tab. 1: Summary of breeding observations of Red-crested Pochard (*Netta rufina*) on ponds and sandpits in district of Pardubice.

Rok / Year	Počet ex. / No. of individuals	Průkaznost hnízdění / Breeding code	Pozorovatel / Observer	Zdroj pozorování / Data source
Skupina rybníků / Group of ponds Ředický, Mordýř, Šmatlán, Smílek				
1999	3M, 1F Šmatlán, 1F, 1 pull. Ředický	C12	S. Vránová	<i>in litt.</i>
2000	4M, 3F, 11 pull. Šmatlán	C12	S. Vránová	<i>in litt.</i>
2001	6M, 4F, 8 pull. Šmatlán, 1P Ředický, 1P Smílek	C12	S. Vránová, J. & J. Hlaváčkovi	<i>in litt.</i> , Lemberk & Bělka 2001
2002	7M, 6F, 9 pull. Šmatlán	C12	A. Holub	ČSO 2018
2003	1M Šmatlán, 2M, 3F, 5 pull. Mordýř, 2P Ředický	C12	T. Bělka, A. Holub	Vrána & Bělka 2003, ČSO 2018
2004	10M, 2F Šmatlán, 2M, 1F, 15 pull. Smílek, 2M, 1F, 10 pull. Mordýř	C12	A. Holub	ČSO 2018
2005	1F, 5 pull. Smílek, 1F, 7 pull. Mordýř, 7M, 6F, 6 pull. Ředický, 8 M Šmatlán	C12	J. Vrána, A. Holub	Vrána & Bělka 2006, ČSO 2018
2006	9M, 2F, ? pull. Šmatlán, 1F, 5 pull. Mordýř	C12	S. Vránová, A. Holub	<i>in litt.</i> , ČSO 2018
2007	2M, 2F Šmatlán	B3	K. Bejček	Vrána & Žďárek 2008
2008	1M, 1F Šmatlán, 1F, 1 juv. Mordýř	B3	J. Vaněk, M. Pešata	Vrána & Žďárek 2009, VČP ČSO 2013
2009	5M, 3F Šmatlán	B3	T. Bělka <i>et al.</i>	VČP ČSO 2013
2010	2M, 2F Šmatlán	B3	K. Bejček	Vrána & Mach 2011
2011	1M, 1F Šmatlán, 4M, 3F Mordýř	B3	A. Holub	ČSO 2018
2012	1M, 3F, 7 pull. Mordýř, 9M, 3F Šmatlán	C12	M. Hnízdil	Vrána & Kadava 2013
2013	10 ex. Šmatlán	A1	J. Zajíc	Kadava & Vrána 2014
2014	1 M Ředický	A1	H. Ringlová & Z. Tyllér	ČSO 2018
2015	10M, 7F, 7 pull. Mordýř + Šmatlán + Ředický	C12	P. Bergmann	ČSO 2018
2016	5M, 4F, 3 pull. Mordýř + Ředický	C12	P. Bergmann	ČSO 2018
2017	5M, 3F, 5 pull. Mordýř + Ředický	C12	P. Bergmann, L. Praus	ČSO 2018
2018	12M, 7F, 5 pull. Mordýř + Ředický	C12	P. Bergmann	ČSO 2018

Rok / Year	Počet ex. / No. of individuals	Průkaznost hnízdění / Breeding code	Pozorovatel / Observer	Zdroj pozorování / Data source
Bohdanečský rybník a rybník Matka / Bohdanečský and Matka ponds				
2000	1M	A1	J. Rejl	Lemberk & Bělka 2001
2004	1M, 1F, 2 pull. Matka	C12	M. Paclík	<i>in litt.</i>
2005	2M, 2F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2006	1M, 1F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2007	3M, 2F	B4	K. Bejček	Vrána & Žďárek 2008
2008	3M, 3F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2009	2M, 2F Matka	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2010	1M, 1F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2011	12 ad.	A1	K. Bejček	Kadava & Vrána 2012
2012	3M, 3F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2013	1M, 1F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2014	6M, 4F	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2015	6M, 6F, 1 pull. Bohdanečský, 1M, 1F Matka	C12	P. Bergmann, M. Růžička	ČSO 2018, <i>in litt.</i>
2016	6M, 6F Bohdanečský, 3M, 2F Matka	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
2017	celkem 18M, 4F, 4 pull., odhad 7P Bohdanečský, 3–8P Matka	C12	J. Holkup, M. Růžička	ČSO 2018, <i>in litt.</i>
2018	maximálně 20M, 15F; oba rybníky cca 10–15P	B4	M. Růžička	<i>in litt.</i>
rybníky Nadýmače / Nadýmač ponds				
2003	1 pull. vodí / <i>adopted by</i> A. fuligula	C12	M. Paclík	<i>in litt.</i>
2014	2F, 8 pull.	C12	A. Holub, J. Krejčík	ČSO 2018
2015	1M	A1	A. Holub	ČSO 2018
rybníky u Bukovky (Rozhrna, Skříň, Tichý, Jílovky) / Ponds near Bukovka village				
2016	1P Rozhrna, Dolní Jílovka	B4	J. Krejčík	ČSO 2018
2017	1P Tichý	B3	J. Holkup	ČSO 2018
2018	1P Tichý	B3	J. Krejčík	ČSO 2018
Bohumilečský a Újezdský rybník / Ponds near Újezd u Sezemic village				
2005	1M, 1F Újezdský	B3	K. Bejček	Vrána & Bělka 2007
2007	2M, 1F Újezdský, 3M, 1F Bohumilečský	B4	J. Zajíc	Vrána & Žďárek 2008
2008	4M, 2F Újezdský, 2M Bohumilečský	B4	K. Bejček, J. Zajíc	Vrána & Žďárek 2009
2009	3M, 1F Újezdský	B4	M. Fejfar, S. Vránová	VČP ČSO 2013
2010	2M, 2F Újezdský	B4	K. Bejček	Vrána & Mach 2011
2011	3M, 2F Újezdský, 5M, 3F Bohumilečský	B4	K. Bejček	Kadava & Vrána 2012

Rok / Year	Počet ex. / No. of individuals	Průkaznost hnízdění / Breeding code	Pozorovatel / Observer	Zdroj pozorování / Data source
Bohumilečský a Újezdský rybník / Ponds near Újezd u Sezemic village				
2012	2M, 2F Bohumilečský	B3	M. Zavrťálek	ČSO 2018
2013	1M, 1F Újezdský, 6M, 4F Bohumilečský	C15	J. Česák, J. Zajíc	Kadava & Vrána 2014
2014	2M, 1F Újezdský, 4M, 1F Bohumilečský	B3	M. Fejfar	ČSO 2018
2015	1M, 1F Újezdský, 5M, 3F, 1 pull. Bohumilečský	C12	M. Dusík, V. Koza	ČSO 2018
2017	2M, 1F Újezdský	B3	L. Praus	ČSO 2018
2018	1M, 1F Bohumilečský	B3	F. Pochmon	ČSO 2018
písníky / Flooded Sandpits Opatily & Malá Čeperka				
2010	4M, 3F	B3	A. Holub	VČP ČSO 2013
2011	2M, 1F	B4	A. Holub, K. Bejček	ČSO 2018, VČP ČSO 2013
2012	1M, 1F	B4	P. Bergmann	ČSO 2018
2013	5M, 3F	B4	J. Hlaváček, P. Bergmann	ČSO 2018
2014	9M, 6F	B4	P. Bergmann	ČSO 2018
2015	10M, 4F	B4	P. Bergmann	ČSO 2018
2017	8M, 2F, 2 pull.	C12	P. Bergmann	ČSO 2018
rybník Černý Nadýmač / Černý Nadýmač pond near Vlčí Habřina village				
2014	2M, 1F	B3	J. Krejčík	ČSO 2018
2015	1M	A1	A. Holub	ČSO 2018
2016	2M	B4	J. Krejčík	ČSO 2018
2017	1F, 2 pull.	C12	J. Krejčík	ČSO 2018
2018	1F	A1	J. Krejčík	ČSO 2018
Sopřečský rybník / Sopřečský pond near Sopřeč villages				
2014	1M, 1F, 1 pull.	C12	J. Krejčík	ČSO 2018
2015	4M, 1F	B9	J. Krejčík	ČSO 2018
Strašovský rybník / Strašov pond near Strašov village				
2011	2M, 2F	B3	P. Pačej	ČSO 2018
2015	1M, 1F	B3	L. Kadava	ČSO 2018
2018	2M, 2F	B4	M. Staněk	ČSO 2018
rybník Buňkov / Buňkov pond near Břehy village				
2015	1M, 1F, 9 pull.	C12	J. Krejčík	ČSO 2018
2016	4M, 1F	A1	J. Krejčík	ČSO 2018
rybník Davídek / Davídek pond near Újezd u Přelouče village				
2016	1M, 1F, 2 pull.	C12	L. Kadava	ČSO 2018

Rok / Year	Počet ex. / <i>No. of individuals</i>	Průkaznost hnízdění / <i>Breeding code</i>	Pozorovatel / <i>Observer</i>	Zdroj pozorování / <i>Data source</i>
Mělické písničky / <i>Sandpits near Mělice village</i>				
2016	1M, 1F	B3	J. Holkup	ČSO 2018
2018	1F, 3 pull.	C12	J. Holkup	ČSO 2018
rybník Baroch / <i>Baroch pond near Hrobice village</i>				
2013	1F, 1 pull.	C12	J. Česák	Kadava & Vrána 2014
rybník Ohrádka / <i>Ohrádka pond near Hostovice village</i>				
2015	1M, 1F	B3	M. Růžička	<i>in litt.</i>
Babidolský rybník / <i>Babidolský pond near Přepychy village</i>				
2004	1M, 1F	B3	A. Holub	ČSO 2018
2014	1M, 1F	B3	Z. Tyller	ČSO 2018